

השיעור השבועי

גליון מס' 531

כתב וערך השיעור:

הרב דביר פרץ שליט"א

הרב המקדים: הג"ר אהרן זכאי שליט"א
ראש מוסדות "אור יום טוב"

הלכות ברכות

מהות יום ט"ו בשבט. בשמים של ערלה. אין ערלה אלא בדבר מאכל. תענית ביום פטירת אב ואם. תענית חתן ביום חופתו. כשהברית בצהרים אם יאמרו וידוי בשחרית. המחמיר נגד רבותיו מזלזל בכבודם. שמירת מנהגי אבות. הכנסת ציציות. חדר יחוד. שבועה חמורה. הוראות מרן גם בחוץ לארץ. דיני קדימה בברכות. סתם ויש הלכה כסתם לגמרי

ראש השנה לאילנות

א. במשנה תחילת ראש השנה (ב) נחלקו מתי ראש השנה לאילנות, לבית שמאי בא' בשבט, ולבית הלל בט"ו בשבט. והלכה כבית הלל שראש השנה לאילנות הוא בט"ו בשבט. בספר אדני פז (סי' קלא ס"ה, ד"א ע"ד) - גאון אשכנזי מלפני כ-300 שנה - כתב, שט"ו בשבט הוא יום הדין לאילנות, ומביאים פירות לשלחן כדי להתפלל עליהם. אבל זה תמוה, שהרי שנינו במשנה ר"ה (טז): בארבעה פרקים העולם נידון, בפסח על התבואה, בעצרת על פירות האילן, בר"ה כל באי עולם עוברים לפניו כבני מרון, ובחג סוכות נידונים על המים. נמצא שיום הדין של הפירות הוא בעצרת - בחג השבועות, ולא בט"ו בשבט.

ט"ו בשבט בשלחן ערוך

ב. ט"ו בשבט מוזכר בשלחן ערוך בארבעה מקומות, 1. באורח חיים סימן קל"א (סעיף ו), שאין אומרים תחנון בט"ו בשבט. 2. וכן בסימן תקע"ב (סעיף ג) שלא גוזרים תענית על הצבור בט"ו בשבט. וכבר המרדכי (ר"ה ס"ח תשא) - נולד לפני כ-770 שנה, נהרג בגרמניה על קידוש ה' יחד עם אשתו שהיתה בתו של רבי יחיאל מפאריש

1 מדברי הרב אהרן זכאי שליט"א: ברוך ה' אנחנו ממשכים את העונג שבת, ומקבלים בשמחה את מורנו ורבונו הגדול מרן הראשון לציון, השי"ת יאריך ימיו בטוב ושנותיו בנעימים, ולא יעדי מינן זיויה ויקריה.

יש לי שכן ת"ח גדול שמלמד הלכות ריבית, אמר לי: בכל מקום בעולם יש חב"ד, וגם את המקום בעולם שמרן שליט"א לא היה שם, ולא הביא את תורתו הקדושה, תורה שבעל פה. והוסיף ואמר, אתם לא יודעים להעריך מספיק את הרב שלכם... אם היה אשכנזי אתה יודע מה היינו עושים אותו? אמרתי לו, ב"ה אנחנו לומדים בכל ספריו. הקב"ה זיכה אותי לחבר כמה ספרים, ואם לא היה הילקוט יוסף, ספר אחד לא היה, כי יש ריבוי שיטות והיינו נבוכים היאך לפסוק. סיפר לי ת"ח, יש רב אחד בעיר מסוימת שנותן שיעור בהלכה, ואומר, כך כתב הרב הזה, כך כתב בשו"ת זה, וכולם מתפעלים, איזה גאון... יום אחד באים, ורואים על ברכיו ילקוט יוסף, והוא מסתכל ומרים את הראש ואומר... יש אנשים שחושבים שזה רק 'וכן כתב', וגם על מרן זצוק"ל היו כאלה שכך דיברו.

בילקוט יוסף למעלה יש את פסקי ההלכה שכולם צריכים לדעת, ולמטה יש הרחבה, ומי שרוצה למסור 'חבורה' בישיבה, יראה למטה. לפני חמישים וחמש שנה מרן שליט"א הוציא את הילקוט יוסף הראשון, שם היו רק המסקנות של יביע אומר, ועשה טובה לעם ישראל שידעו את פסקי מרן זצ"ל. אבל היום הילקוט יוסף מלא בפלפולים שאי אפשר לתאר, קושיות ותירוצים, ראשונים ואחרונים.

בט"ו בשבט יחול יום השנה של אבי ע"ה רבי שמואל בן רבקה, מרן זצוק"ל בצעירותו לא היה לו כסף להוציא את היביע אומר, ואבי בא עם ישיב שכן בן יהודה והביא לו כסף, ואמר לו שיקח בתור הלוואה. וכשבא מרן זצ"ל להחזיר לו, אמר, אני לא רוצה לקבל בחזרה. אבל אמרת לי שזו הלוואה, אמר, אם הייתי אומר שזו מתנה, לא היה נעים לכבודו, ולכן אמרת, אבל עכשיו גמרנו... כשמרן זצוק"ל רצה לעזוב את ירושלים וללכת לקהיר, אבא שלי עלה לגג, ואמר: כבוד הרב, אם הרב נוסע לקהיר אני נופל... להראות לכם איפה גדלנו. הייתי הולך לשיעור של מרן בבית כנסת שאול צדקה, ואשה אחת שמה גורג'יה הייתה גרה למטה, וכל ערב כמעט נעמדה ליד הפתח ושאלה, חכם עובדיה, מה השעה? והיה עונה לה: השעה 21:00. אנשים היו אומרים לה, למה את מפריעה באמצע השיעור, תשאלי אותנו. אמרה, אני לא מאמינה לכם, רק לחכם אני מאמינה!... אבא שלי היה בא לבית ואומר לנו,

השיעור נמסר בכל מוצאי שבת בבית"כ הזדים ומשודר דרך הלוויין והרדיו ובקוויס רבים מיסודו של מרן רבינו טובדיה יוסף זצ"ל

ר"ת	יציאה	כניסה
18:31	17:54	17:02
18:27	17:52	17:00
18:27	17:52	17:00
18:30	17:54	17:02

יתרו | כ' שבט תשפ"ו

בשמים של ערלה

ג. לגבי דין ערלה, בשלחן ערוך (יו"ד סי' קח ס"ג) נפסק: בשמים של עבודת כוכבים וכלאי הכרם וערלה, אסור להריח בהם. ע"כ. ובבית יוסף (שם) - העתיקוהו הש"ך (סי' קכז) ועוד - הביא לשון הרשב"א (בתשו"ה ח"ג ס"ס רלד) שהוסיף: כוורד והדס. ולכאורה משמע שכל "עצי בשמים" תוך שלש שנים זה ערלה ואסור להריח בהם, ורק "עשבי בשמים" הם כמו ירקות שאין בהם ערלה. בספר נתיבי עם (ח"א ח"ס י"א) כתב לחוש לכך, וגם הגאון הרב ואזנר בשבט הלוי (ח"א ח"א ח"ס י"א קסו) הסתפק אם יש דין ערלה בהדס.

למה אתם אוכלים מטוגן, חכם עובדיה אמר שלא בריא מטוגן! ומה קשור, תגיד הרופא אמר... אבל הכל היה חכם עובדיה. ואחרי שמרן הלך מאיתנו, בנו מרן שליט"א ממשיך את דרכו, בספרים ובזיווי הרבים, ועומד בפרץ ממש, הרבה לא יודעים כמה נלחם במלחמתו של תורה. יש אומרים שיש למרן שליט"א השבעת קולמוס, אבל אני אומר שזו השבעת יראת שמים, השבעת התמדה, גאונות, צדקות, קדושה.

לפני שלשה שבועות נפטר גיסו של מרן שליט"א, הרב משה כהן ע"ה, והאלמנה אמרה לי, אתה יודע מי היה אצלנו בבית? הראשון לציון, כל כך התרגשת, איזו ענוה, איך דיבר עם הילדים, איזה מתנות נתן להם... יש כאלה שרואים רק איך מעמיד את ההלכה בתוקף, 'אורייתא מרתחא ליה', אבל הענוה של כבוד הרב מיוחדת. אתם מכירים אותו עכשיו, אבל אני זוכר את הרב מאז שהיינו ילדים ולמדנו יחד גם בתלמוד תורה "יבנה". ולפחות עכשיו אני זוכה לגעת בשולי גלימתו. יהי רצון שהקב"ה יאריך ימיו בטוב ושנותיו בנעימים, נזכה לגאולה השלימה, וכן יהי רצון ונאמר אמן.

דברי מרן שליט"א: חזק וברוך לרב הגדול מעוז ומגדול רבי אהרן זכאי שליט"א, מחבר ספרים רבים, והנודעים ביותר הם "הבית היהודי", זיכה את הרבים לאלפים ולרבבות. הוא מצטנע ועושה ענוה, יש לו כמאה ספרים שחיבר, גם באגדה ודרשות, ספרים נפלאים. חושבני שהספר שלו היפה ביותר שמומלץ לחתנים, כל חתן שמתארס יקנה את ספרו "טהרת המשפחה". וכן חיבר "השבת והלכותיה", "הברכה והלכותיה", ועוד. הוא זוכה לסייעתא דשמיא שאף פעם לא טועה בהלכה, עוסק בכל מיני נושאים גם חושן משפט, ומכוין לאמת אליבא דהלכתא. ב"ה הוא ספון באהלה של תורה, כבר עשרות שנים, יש לו את ישיבת "אור יום טוב", ויושב ולומד בחרותא יחד עם הגאון הרב יעקב שכני שליט"א, לא לחינם מרן אהב אותו מאוד וכיבדו, היה רב מקדים אצל מרן בחיותו פעמים רבות.

הוא סיפר על אביו רבי שמואל זכאי - חמיו של הגאון הרב אלבז - שהיה חסיד גדול של מרן, פעם ערבים איימו להרוג את מרן, ורבי שמואל לא היה ישן בלילות, היה בא אצלי לבית ואומר, תעשו כך ותעשו כך לשמור על הרב... ודיבר בחיל ורעדה. היתה לו אהבה גדולה למרן. כולם אהבו את מרן, והפרסים היו ראשוני תלמידיו, כי הם תפסו שמרן משהו מיוחד. אשריו ואשרי חלקו, שימשיך ליכות את הרבים, לשבת על התורה ועל העבודה, מתוך בריאות איתנה, ויחבר לנו עוד חיבורים טובים ומועילים.

דבר מאכל

ד. אבל במחילה מכבודם, מרן השלחן ערוך בהלכות ערלה (יו"ד סי' רצד סעי' א, ב, ג, כג) כתב, שערלה נהוגת רק בפירות, ולא בעלים, בענפים או בגזע, ולכן מותר לעשות קרשים לסוכה מגזע של עץ תוך שלש שנים ראשונות, או להישען תחת העץ ולהינות מציולו². ואף שבגמ' פסחים (כא): אמר רבי אבהו, כל מקום שנאמר בתורה 'לא תאכל' 'לא יאכל' 'לא תאכלו' אסור גם בהנאה, ובערלה נאמר (ויקרא יט, כג) "שלש שנים יהיה לכם ערלים לא יאכל", ואם כן ערלה אסורה בהנאה. אבל כל איסור ערלה נאמר בפירות, שאם חבל לו להפסיד את הפירות במשך שלש שנים, ורוצה לתת אותם לערבי תמורת עגבניות או דברים אחרים, אסור, כי נהנה מפירות של ערלה. אך בענפים וכדומה אין איסור ערלה כלל, וכמו שנאמר (שם) "ונטעתם כל עץ מאכל וערלתם ערלתו את פריו", דהיינו דבר שעומד לאכילה, מה שאין כן ורד והדס שעומדים לריח. ואפילו בענבי ההדס נחלקו אם יש דין ערלה, אבל בהדס עצמו שעומד לריח אין דין ערלה³.

סתירה בשלחן ערוך

ה. על כל פנים עולה מן האמור סתירה בשלחן ערוך, שבסי' ק"ח כתב שבשמים של ערלה אסור להריח בהם, ובסי' רצ"ז כתב שכל איסור ערלה הוא בפירות בלבד ולא בעצים. אלא הפירוש בדברי מרן, שבסי' ק"ח דיבר על בשמים מדבר הראוי לאכילה, ומטעם זה לא העתיק דברי הרשב"א שכתב "כורד והדס", כדי שלא נטעה להבין שנוהג דין ערלה בורד והדס, אלא רק בדבר מאכל. וגם הרשב"א שכתב כורד והדס, יש לבאר בכוונתו, דהיינו דבר שעומד לריח כמו שורד והדס עומדים לריח. והאחרות חיים (הל' יין נסך אות לא) שכתב: אבל דבר שעומד להריח כגון ורד והדס אסור ליהנות מן הריח, דיבר על עבודה זרה ולא על ערלה. ועוד, שהרי הרשב"א כתב בלשון זו: ובשמים של ע"ז ושל ערלה ושל כלאי הכרם אסור להריח בהם, שאסורים הם בהנאה כל שעשויים להריח בו כורד והדס. והמעין בדבריו⁴ יראה שאפשר לומר דלצדדין קתני, וורד והדס חוזרים רק על עבודה זרה, והראיה שהזכיר גם כלאי הכרם, וזה בודאי לא שייך בורד, כמפורש בתוספתא (כלאים פ"ג ה"ג) (ע"ע בילקו"י מצוות התלויות בארץ ח"ב עמ' רנ"ג ע"ב ומהלאה).

מניין שנות ערלה

ו. איך מונים שלש שנות ערלה? אם נוטע אילן פרי עד ט"ו באב תשפ"ד, לוקח לשתיים ארבעה עשר יום להיקלט בקרקע, ולזרעים שלושה ימים - מאיפה אני יודע, וכי אני חקלאי? זה כתוב ברש"י (שבת עג.) - ומתחיל למנות לו שנות ערלה מראש חודש אלול, כי שלשים יום בשנה חשוב שנה, ואם כן שנות תשפ"ד היא שנה ראשונה, תשפ"ה היא שנה שנייה, תשפ"ו היא שנה שלישית, ותשפ"ז היא שנה רביעית, ומט"ו בשבט באותה שנה הפירות שחנטו הם נטע רבעי וצריך לפדותם - יש ברכה על כך - ומותרים באכילה. וכיון שאתה מקל בתחילתה להחשיב שלשים יום כשנה, תחמיר בסופה להמתין עד ט"ו בשבט.

² לגבי הנאה מצל של אילנות שבבית הקברות, כתב בש"ע (יו"ד סי' שסח ס"ב): אילנות שנוטעים בבית הקברות, מותר ללקט פירותיהם - וליהנות מהם - מאחר שאינם על הקברות עצמם (חזו"ע אבולת ח"א עמ' תמו). ומשמע שעץ הגדל על הקבר עצמו יש לזיהר שלא ליהנות מהצל שלו.

³ לכן אדם שנלחם במחבלים, ומתחבא מאחרי עץ של ערלה כדי שלא יראו אותו, ויזלזל לירות בהם, מותר, לא רק מטעם פיקוח נפש, אלא מחמת שאין איסור הנאה מעץ ערלה. יש אחד שרוצה לשמוח חתן וכלה, ומשחק בפירות או אבוקות, וזרק אחד ומקבל אחד, זה לא נחשב שנהנה מפירות ערלה, ובתנאי שלא יבואו הפירות לידי ביזיון (ילקו"י ערלה פ"ב ס"ג). והוא הדין למי שלומד תורה בספר, והמאוורר מעץ לו את הדף, ורוצה להניח פרי ערלה על הספר. או מי שרוצה ללמוד, והדלת הולכת ובאה ועושה רעש, ומפריעה לו בריכוז, ורוצה להניח פרי של ערלה ליד הדלת כדי לעצור אותה (ע"ע ילקו"י סוכה עמ' קלא ודמו"ב). וגם יכול להשתמש בעצים או בענפים.

⁴ הייתי לביל שבת באיזו ישיבה, ולא היה שם תשובות הראשונים, רק ספרים אחרים על הש"ס, שאמנם זה חשוב מאוד, אבל צריך שיהיה בספרייה גם תשובות הראשונים וחשובי האחרונים, ולכן הלכנו עם התלמידים חצי שעה ברגל לבטל, ושם קראנו יחד את התשובה הזו.

⁵ מרן זצ"ל בשנותיו האחרונות לא התענה ביום פטירת אביו ואמו, אבל היה עושה אזכרה, אומר קדיש ועולה ש"ץ. נוהגים להתחיל לומר קדיש ולעלות ש"ץ מליל שבת עד יום הפטירה בלילה (ילקו"י אבולת עמ' תנט, חזו"ע אבולת ח"ג עמ' קצה) - ובזכותו הציבור עונה אמן, אלו זכויות לאביו. וכל זה באופן שיועד להתפלל, אבל אם שמעו אותו פעם אחת בולע מילים, אפילו שמתפלל בנוסח נכון וחזותם "שובר אויבים ומכניע זדים" ולא "מינים"... לא להתבייש להגיד לו: אדוני, אל תעלה יותר להיות ש"ץ, אבין עשה אותך יתום, לא עשה אותך ש"ץ... אם אתה לא יודע להתפלל ובוטל מילים, או יותר מדאי לאט וגורם לטורח צבור, אל תעלה יותר. אבל אם יודע להתפלל אדרבה.

תענית ביום פטירת אב ואם

ז. לגבי תענית בט"ו בשבט, רבים נוהגים להתענות ביום פטירת אב ואם⁵ (ש"ע סי' תקסח ס"ח), כי ביום זה דנים את האדם מה השאיר בעולם הזה, אם הבנים שלו הולכים בדרך ה', איך הנכדים שלו או התלמידים שלו, אם השפיע לרעה או לטובה. לכן הבנים מרגישים מחוייבות, וכל שנה ושנה ביום פטירת האבא או האמא מתענים וחוזרים בתשובה, וכך יאמרו בשמים: הנה, הבן שלך עשה עוד מצוות, חזר בתשובה, החזיר אנשים בתשובה. כשאדם מת הוא נעשה חופשי מן התורה ומן המצוות - "במתים חפשי" (שבת ל. שם קטא: נדה סא), אבל על ידי שהבן מקיים מצוות, האב עולה ממדרגה למדרגה, "ונתתי לך מהלכים בין העומדים האלה" (זכריה ג, ז).

מי יתענה

ח. יש לתענית זו של יום השנה קצת סמך בגמרא שבועות (כ.), שם מובא, האומר הרי עלי שלא אוכל בשר ושלא אשתה יין כיום שמת בו אביו, אסור. וכתב רש"י (ד"ה כיום), כאשר אסרתי עלי בשר ביום שמת בו אבא לעולם⁶. לכן אדם שהוא בריא וחזק, והוא עובד, ולא מפריע לו להתענות, יתענה ביום פטירת אב ואם. אבל בן ישיבה, תלמיד חכם, או אפילו בעל הבית שהולך בלילה לשיעור תורה, אם יתענה ראשו יכאב ויפריע לו בלימוד, ולכן לא יתענה, הוי מחשב שכר מצוה כנגד הפסדה (אבות ב, א). ומי שאביו נפטר ביום ט"ו בשבט - כמו הרב אהרן זכאי שאביו רבי שמואל נפטר בט"ו בשבט - והוא בריא ויכול להתענות, ואחר כך בלילה ילמד עם חברותא כרגיל, ויקח כוס קפה ושוקולד להתעורר... אילו היה חל יום הפטירה במשך השנה, היה מתענה, אבל בט"ו בשבט לא יתענה.

חתן ביום חופתו

ט. וכן חתן שעבר חתונתו ביום ט"ו בשבט, לא יתענה, ובלאו הכי אנחנו הספרדים לא נהגנו להתענות ביום החתונה, וכפי שהעידו מרן החב"ב שהיה לפני כ-300 שנה - בבנסת הגדולה (סי' תקנט הגב' ס"ק), ומרן החיד"א (ברכ"י סי' תע סק"ב) ועוד. הפוסקים הללו לא היו בדור שלנו, שבכל דבר מחקים את מנהגי האשכנזים, כאילו אין לנו מנהגים ולא שום דבר. תחקה אותם בדברים אחרים, יש להם דברים טובים מאוד, להקים ישיבות וכוללים, ללמוד בהתלהבות, לפלפל ולעיין, בזה תחקה אותם, וכי חייב לעשות כל מה שהם עושים? הם מתענים ביום החתונה כי מנהג אבותיהם בידיהם, ואנחנו עושים כמנהג אבותינו, מרן השלחן ערוך לא כתב שחתן מתענה ביום חופתו, מרן זצ"ל (יבי"א ח"א תאה"ע סי' ט אות ה, יחז"ד ח"א ס"ס פא, וח"ד סי' סא, חזו"ע פסח עמ' ז, וחזו"ע ט"ו בשבט עמ' ג) היה נגד זה שהחתנים יתענו. אלא ישב ויקרא תהלים, וילמד עם חברותא ביום החתונה, זהו יום גדול שמוחלים לו כל עוונותיו (ירושלמי פ"ג דבכורים ה"ג, וע' יבמות סג:).

אם מותר להסתפר

י. רבי יעקב פראג⁷ (סי' נט, דנ"ד רע"א) כתב, שהמחמיר נגד רבותיו נקרא מזלזל כבכבוד. אצל הספרדים יש דברים שמקילים, ולפעמים בא אלי אשכנזי ואומר:

⁶ וכידוע שהאונן על כל שבעת הקרובים - מזמן הפטירה עד הקבורה - לא אוכל בשר ושונה יין, ורק בפורים אם נעשה אונן, יבוא עשה דרבים וידחה אבלות של יחיד, ועל זה אמרו דברי קבלה כדברי תורה (ש"ע סי' תרצו ס"ז).

⁷ היה באלכסנדריה לפני כ-300 שנה, בשנים האחרונות יצא ספרו שו"ת מהר"י פראג'י מחדש, לפי הספר מכירים את המחבר, ובשו"ת שלו רואים שידע ש"ס וראשונים, מכלל מקשה ומתקן, היה אב בית דין, ובזמנו היו עשרות אלפי יהודים במצרים מהם תלמידי חכמים.

לפני קרוב לשמונים שנה, כשמרן זצ"ל היה רב ראשי במצרים, היו חמישים אלף יהודים בקהיר ובאלכסנדריה. אחי חכם אברהם שליט"א נולד בשבת, והיה שם מוהל אחד לא מודקדק במצוות, ומרן לא רצה להזמין אותו, ומרן קרא לחכם מעותק דאבי, שהיה מוהל באלכסנדריה, ואירח אותו אצלו בשבת, כדי שימול בשבת. צריך לחפש מוהל ירא שמים, לכתחלה שיהיה גם תלמיד חכם כמו הרב אלבו, שהוא גם מזהב הרבים, וגם תלמיד חכם, מקים עולה של תורה. אבל זה לא מעכב, אם הרב אלבו לא יכול, כי נותן שיעור בבוקר ויכול רק בשתיים בצהריים, אבל אבי הבן רוצה לקיים את המילה לפני חצות, יקח מוהל אחר ובלבד שיהיה ירא שמים, והעיקר שיועד למול. בסנדק חשוב מאוד לקחת תלמיד חכם, כי הוא משפיע על הילד לטובה, אם לוקח סתם בטלן, גם הבן יצא בטלן... וסנדק תלמיד חכם שכל היום יושב ועוסק בתורה, גם הבן יצא כמורה.

מספרים על אחד הגדולים שהגיע לברית של תאומים, וביקש לשבת סנדק בשניהם ולא רק באחד מהם, וכששאלוהו על כך השיב, שאחר כך כשיגדלו אחד יקרא באחיו, אחיו יאמר, אתה יודע מי ישב אצלי סנדק? רב פלוני שהוא רב גדול, ואצלי ישב איזה בטלן... לכן רצה לשבת סנדק בשניהם. פעם היה מקרה שמרן ישב סנדק על תאומים, ואחר כמה שבועות באו וסיפרו לו שאחד מהם נפטר, ומרן הצטער, פחד מעין הרע, ומאז סירב לשבת בשני תאומים ואמר, אני אשב באחד, ותביאו מישהו אחר שישב בשני.

ביום המילה אין לומר וידוי, רב אחד דיבר בתקשורת ואמר, שאם הברית בשעה שתיים בצהריים, כן לומר וידוי, כקנס לאבי הבן, למה מאחר את המילה לצהריים, והרי כתב האור זרוע (סימן ערה) שזה בכלל מבזה את המצוה, וצריך לרוץ לקיים את המצוה בבוקר, עד חצות.

הרב, ההלכות שלכם יותר קלות, אני רוצה לעשות כמו הספרדים, בפסח יש מה לאכול, אורז, פול... אצלנו אוכלים רק תפוח אדמה... אני יכול 'להסתפרד' או לא?... ואני שואל אותך, אביך דתי או לא? אם הוא חילוני, תהיה כמו הספרדים לגמרי, אבל אם הוא דתי, לא משנה איזה כיפה יש לו, העיקר שהוא שומר תורה ומצוות, "אל תיטוש תורת אמן", אם תשנה מנהג אבותיך תזלזל בכבודם. אבל בעל תשובה אין לו "תורת אמן", ולכן ינהג כמורן, בפרט בארץ ישראל שהיא אתרא דמורן.

מזלזל בכבוד רבותיו

יא. אדם שרוצה "להחמיר" ולעשות הכל כמו האשכנזים, ציציות בחוץ, חדר יחוד וכדומה, נקרא מזלזל בכבוד רבותיו, כי מראה שבעיני הרבנים שלו לא חשובים, חכם עזרא עטיה, חכם בן ציון, מרן, חכם יהודה צדקה, חכם יעקב עדס, חכם אפרים הכהן, הם לא חשובים? אנחנו לא נעז לומר לאשכנזים לשנות מנהג הכי קל, וכגון שהם לובשים 'גרטל', ולפי הדין לא צריך, כי היום הולכים עם מכנסיים וגם עם חגורה או גומי בבגדים, ואין חשש לא מצד שלבו רואה את הערוה, ולא מצד דין "היכון לקראת אלוך" ישראל. אבל כך הם נוהגים, ואף אחד לא יעז לומר להם לשנות את המנהג, ובצדק, כל הכבוד להם שמחזיקים במנהגים שלהם. ולמה אצלנו לא כך, למה יש שמחקים אותם בכל דבר? יש שחושבים, הם מוציאים ציציות וגם אני צריך... אבל וכו' כך עשו רבי עזרא עטיה, כף החיים, בן איש חי. אני הכרתי את חכם עזרא עטיה, מרן זצ"ל, חכם בן ציון אבא שאול, הרב צדקה, הם לא הוציאו ציציות בחוץ, וכי הרבנים שלנו לא מספיק חשובים?! כל עדה תחזיק במנהגיה, ולכן כתב מהר"ם פראג' שהמחמיר נגד רבותיו נקרא מזלזל בכבודם.⁸

ויגבה לבו

יב. לכן כל אחד יחזיק במנהג אבותיו, ואנו מנהג אבותינו בידינו, שלא נהגו להתענות ביום החתונה, ולמה לשנות, אולי שהם ילמדו מאיתנו לאכול... אלא כל אחד ינהג כמנהג אבותיו, "ויגבה לבו בדרכי ה'", תלך בגאווה עם ציציות בפנים. מרן (יב"א ח"ט האו"ח סי' קא אות יח) כתב שמי שנמצא בישיבה אשכנזית ומתבייש להיות שונה מכולם שהולכים עם ציציות בחוץ, ואם יכניס ציציות בפנים, יזלזל בו, והוא רוצה להיות ישיביש, נניח לו עד החתונה להוציא ציציות, זו בעיה חברתית, אבל אחרי החתונה כבר אין בעיה, שבדרך כלל הולכים לכולל ספרדי.

ציציות בפנים

יג. פעם בא אצלי לכולל בחור מאורס⁹ - הוא הרב אליהו פנחסי זצ"ל שהיה שקדן וצדיק - למד בקול יעקב והיה עם ציציות ארוכות בחוץ. אמרתי לו, תשמע, עכשיו הגענו לכולל, אין לך סיבה להוציא, ורק כשנמצא בחברה אשכנזית ולא מסוגל לשנות מכולם ניחא. אנחנו למדנו בחברון שהיא ישיבה אשכנזית, והיינו עם ציציות בפנים, כי פעם לא חשבנו להוציא לחוץ, לא אני ולא אחים שלי, וגם לא גידלנו פאות, כי מנהג אבותינו בידינו, חכם עזרא עטיה לא גידל פאות, וכן רבי עובדיה הדאיה ושרא חכמי הספרדים. מי שמגדל קצת מאחרי האוזן תבוא עליו ברכה, אבל לא טוב לחקות בכל דבר, אנחנו במנהגנו והם במנהגם. האשכנזים הרווקים לא הולכים עם טלית גדול בשחרית, ובישיבת חברון הייתי מתעטף בטלית, ולא סתם, אלא לבנה... זה בולט, אבל כך מנהגנו, ויגבה לבו בדרכי ה'.

ואותו רב ציטט את מרן שכן כתב ביביע אומר (ח"ג האו"ח סי' יב). אשריו ואשרי חלקו, הוא לומד ביביע אומר וידע. אבל האמת, שפעם לפני חמישים שנה, מרן אמר לאחד מהמשפחה שיעשה את הברית בשעה 11, לפני חצות, וכך עשה, וכל האברכים יצאו מהכולל, והיו צריכים לנסוע באוטובוס, אז לא היה מכונית לאברכים, אפילו 'טרנטה' או חיפושית לא היה להם... ונהרס להם כל סדר א', יוצאים ב-10:15 וחוזרים ב-12:15, וכבר סדר א' נהרס. כשבא בן שני, אבי הבן ביקש מהרב שישב סנדק, וישב, לא חשש לצאות רבי יהודה החסיד (ס' מ) שלא ישב אדם סנדק בשני בנים, והסביר שכתב כן כצוואה רק לזרעו אחריו, ולא לכל עם ישראל (נ"ע יחזקאל דעת ח"ג סי' עז). ומרן רצה שהברית תהיה ג"כ בשעה 11. אמר לו אבי הבן: הרב יכריע, אבל בברית הקודמת נהרס כל סדר א' כולל, וכי יעשה רק עם עשרה אנשים, הרי "ברוב עם הדרת מלך", אלו החברים שלו מהכולל, שאוספים כסף מכולם ונותנים לו מתנה, ואם נעשה בשתיים זו הפסקת צהרים ויסתדר להם. ומרן הסכים אתו, ומאות מרן היה עושה בריתות בשתיים בצהרים, ומי שזוכר בשנים האחרונות היו עושים בריתות בבית הכנסת של מרן בשעה 14:00, ולא היו אומרים וידוי בבוקר, כי קנש שייך במי שדוחה את הברית בשאט נפש, אבל כשיש לו סיבה, מחמת שחבריו באמצע העבודה ולא יכולים לבוא, או באמצע הלימוד ולא רוצה להפריע להם, וגם המוהל נותן שיעור באותה שעה, לא נקרא שמזלזל במצוה. ולכן אם מחמת כן עושה את הברית בצהרים, ג"כ לא יאמרו וידוי בבוקר. ומה שכתב ביביע אומר לפני כששים שנה לומר וידוי, כי חשב שמאחר את הברית מחמת שמבזה את המצוה, אבל אם דוחה את הברית לצהרים מחמת ביטול תורה דרבים, הסכים והנהיג בעצמו לא לומר וידוי באותו יום.

⁸ מרן זצ"ל (ביביע אומר ח"ג יו"ד סי' א אות ה, ח"ד או"ח סי' מא אות ח, ח"ה בפתחיה, ובאו"ח סי' מג אות ז, ח"ו יו"ד סי' ה אות ג, ח"ז חו"מ סי' ו אות ג, ח"ט בפתחיה, ובאו"ח סי' צא, וסי' צב אות יז, וסי' קה על ח"ה אות ג, ובח"מ סי' א, ח"ה או"ח סי' לה אות כ, וביתח"ד ח"ה סי' ב, ח"ג סי' נ, ח"ד סי' לא, ח"ה סי' לג) הביא את דברי מהר"י

והמנהג שלהם שלא מתעטפים בטלית עד החתונה הוא מוזר, אמנם הביאו לו סימוכין (ראה מה"ב סי' יז סק"י), אבל זה לא מספיק חזק, ואם גם הם רוצים להתעטף בטלית תבוא עליהם ברכה. ואדרבה, החברים מכבדים בחור ספרדי כשרואים אותו מתעטף בטלית בתפלה, והולך עם ציציות בפנים, ומברך "ברוך אתה אמוני" ולא 'אמוניו', ומעריכים אותו על כך שמנהג אבותיו בידי.

הכלה רוצה חדר יחוד

יד. היום בא אצלי בחור אחד שמתחתן השבוע, והכלה רוצה שיעשה חדר יחוד כמו אצל החברות שלה, והוא אומר, אני לא רוצה לשנות מנהג אבותי.¹⁰ אמרתי לו, תשתדל לשכנע אותה, תיקח ילקוט יוסף שובע שמחות (ח"א עמ' רמח), ותלמד אותה את הנושא הזה - ישבו במרחק כי הם מאורסים - ואחר שהיא תראה שזה חמור, אם קיבלה - קיבלה, ואם לא, מה תעשה. שאל, דלת פתוחה מועיל? אמרתי לו: לא, וגם לא יועיל שהצלם נכנס, כי מן הדין אין צורך ביחוד גמור, ודי במה שמוליכה ומכניסה למקום המיוחד להם, שבו היא אשתו לכל דבר, ואם ל"ע כלה קיבלה התקף לב ונפטרה חלילה הוא יירש אותה, וכלשון הרמב"ם (פ"י מהל אישות ה"א) והשלחן ערוך (אה"ע סי' נה ס"א): עד שיביא אותה לתוך ביתו ויתייחד עמה ויפרישנה לו. ואם יעשו חדר יחוד תצטרך מטפחת כדן, וזו לא שמענו. וכך דעת כמה גדולים, ומהם שו"ת משאת בנימין (סי' צ) - לפני כ-450 שנה, כנסת הגדולה (בשייר או"ח סי' שלט סק"י), שער המלך (בפ"י מהל אישות, קונט' חופת חתנים סוף סעיף ט) - לפני כ-300 שנה, נהר פקוד (אה"ע דף טז ע"ב) - לפני כ-180 שנה, זבחי צדק (ח"ב חתמה"ע סי' ה) ועוד. וכן ראשי ישיבת פורת יוסף מורנו הגר"ע עטיה, הגר"י צדקה והגר"צ אבא שאול זצ"ל, ולכן אין לבטל המנהג שלנו לעשות חדר יחוד. וכך הנהיג מרן זצ"ל.

ראש הישיבה חוזר בו

טו. היה ראש ישיבה גדול מפורסם שבתחלה היה מתעקש לא לבוא ולסדר קידושין לבחור ספרדי שרוצה לעשות שבועה חמורה, או שלא עושה חדר יחוד, והבחור אין לו ברירה, הוא רוצה שראש הישיבה יסדר קידושין והחברים שלו יבואו לחופה, והיה נכנע, עשה אותם אשכנזים גמורים... טוב שלא הכריח אותם לברך 'בורך אתו אמוניו'... לפני כמה שנים שלחתי לו מכתב ארוך עם כל המקורות בפוסקים, והבאתי את לשונותיהם, הן על חדר יחוד, והן על שבועה חמורה, שהיא מנהג קדום עוד מימי הרמב"ם (כמ"ב בספר נה שלום חזן דיני אישות סימן ב), וכן כתב בשלחן ערוך (אה"ע סי' קסט בפ"י סדר חליצה אות מו), וכן כתבו מהרי"ל (הובא בשו"ת יד אהרן סי' א), מהר"ם (ח"ד סימן אלף רצב), מהר"ח"ש (סימן מז), מהר"ם א"ר (בשו"ת חיים שאל ח"ב סימן לח אות מח), מהר"י"ט (ח"א סי' ס וק"ח), המבי"ט (ח"ב סי' ו), מהרש"ם (אה"ע סי' כז), מהר"ם אלשיך (סי' עח) מהר"ם חאגיז (בשתי הלחם סי' כח), מנחם אפרים (סי' א), ועוד. אותו ראש ישיבה אשכנזי קיבל את המכתב שלנו, וחזר בו ב"ה והתחיל לומר לבחורים שיבוא לסדר קידושין, אך קורא הכתובה הוא יעשה להם שבועה חמורה. וגם חדר יחוד מסכים שלא יעשו. כי הבין שכל אחד מנהג אבותיו בידי. וזו הדרך שמרן זצ"ל הנחיל לנו.

הוראות מרן בחו"ל

טז. מרן זצ"ל גם הנחיל לנו את הדרך ללכת אחר מרן השלחן ערוך. פעם כשהייתי בפריז הלכתי כחצי שעה ברגל לתת שיעור בשבת - צריך לזכות את הרבים, צריך ללמוד מהרב זכאי (הרב המקדים) שמוסר שיעורים ומחבר ספרים, ולא דואג רק לעצמו - בדרך סיפר לי הרב גיא חתנו של הרב סטרוק, שהגיע רב גדול אחד

פראג', והעתיקו בשינוי לשון. והבאנו את זה בילקוט יוסף. וחכם אחד ע"ה השיג עלינו באיזה ירחון, אצן כתבנו שמרה"י פראג' דיבר על מרן ה"י, הרי הוא דיבר על הרמב"ם. וציירו כאילו יש כאן טעות. אבל מרן זצ"ל שינה במוכח, כי זיל בתר טעמא, הרמב"ם היה רבנו, ואחריו מרן היה רבנו, ובכמה מקומות עושים כדעת מרן ודלא כהרמב"ם, לכן שינה וכתב שהמחמיר נגד מרן נקרא מזלזל בכבוד רבותיו.

⁹ הסטייפלר היה מיינץ מיד אחרי האיורסין ללכת ללמוד בכולל לפחות חצי יום, כי בישיבה יש מאות בחורים, ויש אוירה של לימוד, כדי לדבר עם חברו בלימוד צריך לצעוק, וכשבא לכולל עם עשרים או עשרים וחמשה אברכים, מרגיש כמו בית קברות... ויכול להיכנס למשבר. ולכן צריך לחלק את המעבר לשתיים, עצם הדבר שהוא נשוי זה שינוי בחיים, והשינוי מהישיבה לכולל יעשה אותו כבר כשהוא מאורס. ומי שמאורס ולומד בכולל כבר יכניס את הציציות, ויחזור לנהוג בגאווה כמנהג רבותיו הספרדים. רב אחד מבני ברק אמר פעם, כי לנו הספרדים אין רבנים גדולים, רק 2 או 3, ואילו כל הרבנים הם אשכנזים, ולכן צריך לנהוג בכל כמותם. אבל זה גרשי נחיתות, שימו לב, הספרדים הם מיעוט בעולם כלפי האשכנזים, ועם כל זה תראו כמה אלפי ספרים חיברו הספרדים, וב"ה יש לנו חכמים רבים גדולים בתורה, אלא שהם מצטנעים.

¹⁰ חכם עזרא עטיה היה נותן לבחורים את האולם בפורת יוסף למטה בחינם, רק צריך להביא קייטרינג, ומתנה עם הבחור שיעשה שבועה חמורה ושלא יהיה חדר יחוד, ואם לא מסכים, ישלך להיכל דוד או מקום אחר וישלם כסף. צריך לכבד את המנהגים שלנו ולעמוד עליהם. כך כתבו להקת פוסקים - השער המלך (בפ"י מהל אישות, קונט' חופת חתנים סוף סעיף ט), כנה"ג (בשייר או"ח סי' שלט סק"י) ועוד - שאנחנו הספרדים לא עושים חדר יחוד, והאריך בזה בתשובה ביביע אומר (ח"ה האו"ח סי' ח).

כתב ויש

כא. החיד"א במחזיק ברכה (י"ד סי' ט' אות ב) ובברכי יוסף (או"ח סימן סא בשו"י ברכה ס"ב) כתב ששאלו את מרן פה אל פה על ההלכות שכתב בסתם ויש, כמי התכוין לפסוק? והשיב שדעתו לפסוק כדעת הסתם. מכאן השגנו בילקוט יוסף על האור לציון (במבוא לח"ב) שכתב כלל בכל השלחן ערוך, שתמיד צריך לחוש ליש אומרים, ורק בשעת הדחק או הפסד מרובה או צורך גדול יעשה כמו הסתם. אבל מרן השלחן ערוך בעצמו השיב שבה לפסוק כדעת הסתם, ולא אמר שלכתחילה יש לחוש ליש. חבל שחכם בן ציון נפטר, אם היה חי הייתי מראה לו מה שכתב החיד"א בשם מרן, וחכם בן ציון היה מודה על האמת. ולא רק זה, גם הרמ"ע מפאנו (סי' צז) - היה בגיל 31 כשמרן נפטר, וטיפל בהדפסת הבי"ח מרן, זאת אומרת שהכיר את דרכו - כתב: דע, כי המחבר ההוא רבן של בני גולה זה דרכו בשלחן ערוך הקבוע להוראה וכו', מה שסתם תחלה כדעת הגאונים להתיר הוא פסק גמור ומוחלט לפי סברתו, ולא זכר הסברה השניה אלא לחלוק כבוד לבעליה, שגם הם גדולים ורבים, ובהרבה מקומות פשט המנהג לאסור כמותם. ע"כ.

לחלוק כבוד לבעליה

כב. בספר עין יצחק¹² (ח"ג עמ' תסד) הבאנו את דברי הרמ"ע מפאנו, ופעם קנו את הסתם והניחו בבית כנסת בשכונת רמות, ומישהו לקח עט וכתב בצד: מה זה כבוד, וכי מחפשים כבוד?! אבל מה אתה תוקף, זה הלשון של הרמ"ע מפאנו, ואנחנו צייטטנו את לשונו. ומה פירוש דבריו "לחלוק כבוד לבעליה"? אתן דוגמא, התימנים נוהגים לעשות חליטה לבשר, כי לדעת הרמב"ם (פ"ו מהל' מאכלות אסורות ה"י), כדי להוציא את הדם הפנימי שבבשר, אחר המליחה משני צדדים שוטפים אותו, ולאחר מכן צריך לעשות לו חליטה, כלומר להרתיח מים וכשהם מבעבעים להכניס לתוכם את הבשר, שיקע צרינו בתוכו. מרן כתב בשלחן ערוך (י"ד סימן סט סי' ט): אחר שנמלח הבשר והודח, מותר ליתנו אפילו במים שאינם רותחים, ודי בזה. ויש מי שמצריך ליתנו במים רותחים. למה מרן הביא את דעת היש? לומר לך שאם תראה תימני שעושה חליטה, אל תצחק עליו ותגיד לו, וכי אתה עושה כעת הגעלה לפסח?...! אלא תדע שיש לו שיש לו מקור בדברי הרמב"ם. וזהו שכתב הרמ"ע מפאנו שמרן הביא סברת היש אומרים לחלוק כבוד לבעליה, ולעולם הלכה כסתם לגמרי. וגם כאן הלכה כסתם לגמרי שאם יש לפניו פרי העץ ופרי האדמה, איזה מהם שירצה יקדים.

לא חסר על מה לדבר

כג. עוד מרן זצ"ל היה שואל אותנו כילדים, בליל ט"ו בשבט, מי שאכל כזית עוגה, כזית משבעת המינים, ושתה רביעיית יין, לא יברך שלש ברכות, שאלו ברכות לבטלה, אלא יברך ברכה אחת מעין שלש, וכולל בה את שלשת הדברים, 'על המחיה' 'על הגפן' 'ועל העץ'. ואם חזרו אכל רק עוגה או רק פרי משבעת המינים, האם יכול להוציא בברכתו או לא? זו שאלה יפה (עין גליון השיעור השבועי תשפ"ה פר' משפטים אות ג'). ובתור בחורי ישיבות ואברכים היינו מתווכחים, נראה לי כך... ומרן אומר, מה נראה לך, תביא ראיה, לא סתם סברות... ומביאים ראיה מכאן, ודוחה את הראיה... דן איתנו בלימוד. וכן היה שואל, מי שלא יודע לברך מעין שלש בעל פה, כגון שהוא רגיל לאכול או לחם או דברים שברכתם נפשיות... ואין לו סידור, כגון שהוא נמצא במטוס, ולא בשמים היא, האם יכול לברך נפשות במקום מעין שלש או לא? וכן, האוכל חצי כזית מפירות שבעת המינים וחצי כזית מדבר שברכתו נפשיות, האם מצטרפים לברכת נפשות? וכן, האוכל חצי כזית פת וחצי כזית עוגה, האם מצטרפים לברכת מעין שלש, או לא? והיה מציין את התשובה ביביע אומר (ח"א תאו"ח סי' ב'). הגמ' בברכות (מ). אומרת, על הכל אמר שהכל יצא, והשאלה אם הוא הדין לברכת נפשות. הכך החיים (סי' רב ס"ק עט, וסי' רח ס"ק צב) כתב שנפשות פוטרת הכל, ואם לא יודע מעין שלש יברך נפשות, אבל ביביע אומר (שם אות ז) מביא דוחה את דבריו, שלהלכה אין לברך, ויש לכך ראיות מתוס' (ברכות לו. סד"ה הכוסס) ומהש"ע (סימן רב סי' א') ועוד. בהלכות ברכות לא חסר על מה לדבר, וזה יותר טוב מאשר לקרוא את התיקון, כך מרן החדיר בנו בתור ילדים קטנים, שהעיקר הוא לימוד הגמרות עם ההלכה, והיינו יושבים שעה שלמה ודנים בכל מיני הלכות. בליל ט"ו בשבט כל אדם צריך 'להיות כל איש שורר בביתו', להיות בעל בעמיו, ולהכין מה לדבר עם הילדים, זו בושא אם האבא לא יודע כלום, ובמקום 'הגדת לבנך' יהיה 'הגדת לאבך'... ישאל את בנו, מה סדר הברכות? ואם יאמר "מג"ע א"ש", יעצור אותו ויאמר, זה נכון לאשכנזים, אבל לנו הספרדים כשאין ברכותיהן שוות אין דין קדימה, ומנהג אבותינו בידינו. זו הזדמנות בליל ט"ו בשבט להחדיר את הלכות ברכות לבני הבית.

ספרדי מירושלים לצרפת, ואמר להם בשיעור שיעשו מה שרוצים, או כמון או כהרמ"א, כי מרן הש"ע היה גר בצפת והיה מורא דאתרא רק בארץ ישראל, אבל בחו"ל - בניו יורק, צרפת, ובכל המקומות - כולם יעשו מה שרוצים. אבל מאי חזית, למה יעדיפו את הרמ"א על מרן, תראו מה הרמ"א כותב על מרן בתשובה (סי' מה), שכל החולק עליו כחולק על השכינה, כי השכינה מדברת מתוך גרונו. מי שסיפר לי את זה הוא אשכנזי, וביקש שאדבר בנושא הזה. הוא פיקח ואמר לי: תראה, באו להרוס כאן את כל מה שאבא שלך עשה במשך שנים. שהרי מרן זצ"ל החדיר את הוראות מרן השלחן ערוך. אמרתי לו, בסדר, יש לי על כך שיעור מוכן.

סדר ומורה נגד מרן

יז. היה שם ציבור גדול, ואמרתי להם שיעור על קבלת הוראות מרן, וגם סיפרתי להם מעשיות מי זה מרן הבית יוסף, אמרתי להם: רבותי, צריך לדעת פוסקים, בשו"ת חיים ביד (סי' קח) לרבי חיים פלאג¹¹, הובאה תשובת רבי שמואל פלאג¹¹ - היה רב קהילה ספרדית בהמבורג (הזכירו בני"ב או"ח סי' ב) - שכתב: כל דין היושב על כסא ההוראה בקהל ספרדים, ויפסוק הלכה למעשה כדעה אחת מן הפוסקים, ויבטל פסק הבית יוסף, הנה זה המורה יורה כבן סורר ומורה (לשון מושיאל מתוס' ע"ז לד סע"א). ע"כ. כמובן שזה גוזמא להשוות לבן סורר ומורה, וכי אכל בשר ושותה יין... אבל עצם זה שהתבטא כך מראה על החומרה להגיד שבחול"ל יעשו דלא כמון, שהרי דיבר על מקומו - המבורג שבגרמניה, למרות שמרן לא היה שם כלל.

הוראות מרן בבגדאד

יח. רבי יוסף חיים כותב בכמה מקומות (בר"פ ח"א או"ח סי' כב ד"ה אמנם, וסי' י"ד סי' מ ד"ה ברם בנידון. ובח"ב או"ח סי' טז, וח"מ ר"ס ג. ובבא"ח ש"א תרומה אות טז, ש"ב בהר"ב. וברב ברכות אות ק, ועוד) שקיבלנו הוראות מרן, אנו נקטינן בשיפולי גלימיה דמרן, ואתכא דמרן סמכין, ועוד כתב (ר"פ ח"ב י"ד סי' ז), שאפילו מאה אחרונים יחלקו על מרן, אנו מחוייבים להוראותיו. והרי הבן איש חי לא היה בארץ ישראל, אלא בבגדאד, ובכל זאת כתב כן. וגם רבי חיים פלאג¹¹ (שם, ובספר כל החיים דף כו ע"א, חיים ושלום דף עט ע"א, חקקי לב י"ד סי' מג, גנוי חיים מע"ה אות לג, ועוד) שהיה באיזמיר כתב שקיבלנו הוראות מרן. רואים שקיבלנו הוראותיו לא רק מדין מרא דאתרא, אלא מדין תלמיד לרב, שאנחנו תלמידים של מרן הבית יוסף. אותו חכם לא רואה את הספרים שלנו, שיפתח עין יצחק (ח"ג עמ' לא והלאה) ויראה שכך כתבו כל הפוסקים, וגם חכמי חו"ל כתבו שהספרים קיבלו הוראות מרן, כי קבלת הוראותיו היא מחמת גדלותו.

לא רק בקראקא

יט. עוד אמרתי להם, תראו חזון איש (יבמות סי' קלד ד"ה הא, וי"ד סי' קט), שעל פי דבריו מובן מאיפה נבע הדבר שהספרדים עושים כמו השלחן ערוך, והאשכנזים כמו הרמ"א, והביא סתירה בגמרות מעירובין (ז:) לע"ז (ז:), ותיירץ על פי הגמ' בשבת (קל) ובחולין (קטו). שיש דין מרא דאתרא, או תלמיד לרב. גם האשכנזים שקיבלנו עליהם הוראות הרמ"א, בכל מקום בעולם עושים כמותו, ולא רק בקראקא שהיה שם מרא דאתרא. והספרדים כולם עושים כדעת מרן, ולאו דוקא בצפת ובארץ ישראל, אלא בכל העולם כולו. אותו חכם שמע שדברתי על זה, ואחר כך הלך למדינה אחרת, וגם שם חזר שוב ודיבר על הנושא הזה, אבל למה הוא חוזר, וכי רוצה להרוס מה שמרן האבא עשה, מי לנו גדול ממרן השלחן ערוך. הוא אומר, בחול"ל תעשו מה שאתם רוצים, אבל זו טעות, זה לא נכון, קיבלנו הוראות מרן גם בחול"ל, וגם שם יקפידו על מנהגי הספרדים, וב"ה תראו בניו יורק, קנדה, צרפת, ובכל המקומות, שברוב הדברים עושים כדעת מרן, כי קיבלנו הוראותיו.

סדר ט"ו בשבט

כ. בספר תיקון יששכר (דף לא ע"ב) - היה בדורו של מרן הבית יוסף - כתב, שנהגו בט"ו בשבט להרבות במיני פירות האילן. ובעיקר ביאו פירות שהשתבחה בהם ארץ ישראל, ענבים או צימוקים, תאנים - טריים, לא ישינים עם קמח, ובודק אותן היטב, בעיניים של שבת - רימון, תמר וכו'. יש שקוראים תיקון, אבל מרן זצ"ל אף פעם לא עשה את זה, האמא היתה מבקשת ממנו שיעשה בשביל הילדים סדר ט"ו בשבט, והיה בוחן אותנו בהלכות ברכות, היה שואל, אם יש על השלחן מיני פירות, על מה מברכים קודם? היום הילדים לומדים בתלמודי תורה "מג"ע א"ש", אבל זה לפי הפוסקים האשכנזים, ואילו לדעת מרן (סימן ריא סעף א) אם ברכותיהם אינן שוות - כגון שיש לפניו פירות העץ ופירות האדמה - איזה שירצה יקדים, וכדעת הר"ף (ברכות מא), הרא"ש (פ"ו דברכות סי' כה), הרשב"א (ברכות מא). ועוד. ורק יקדים את העץ והאדמה לשהכל. ואם פרי האדמה חביב עדיף להקדימו לפרי העץ. ורק כשברכותיהם שוות, כגון שכולם מפירות העץ, יש סדר קדימה על איזה פרי מהם לברך, ויקדים לברך על שבעת המינים. אמנם בהמשך (סעף ג) מרן כתב שיש אומרים להקדים ברכת העץ לברכת האדמה, אבל הלכה כסתם שאיזה שירצה יקדים.

¹² זה ספר חשוב לאברכים של כללים בהכרעת ההלכה, מי שלומד בית יוסף במשך הזמן לומד כללים, וגם מיביע אומר לומדים כללים.

¹¹ בניו היו רבי אברהם פלאג¹¹ בעל ספר פדה את אברהם, רבי יוסף פלאג¹¹ בעל ספר יוסף את אחיו, רבי יצחק פלאג¹¹ בעל ספר יפה ללב. ורבי שמואל לא היה בנו.